

ЗДОРОВ'Я ТА СУСПІЛЬСТВО В УМОВАХ ВІЙНИ

Збірник наукових статей

HEALTH AND SOCIETY IN TIMES OF WAR

Scientific Journal

WYŻSZA SZKOŁA
KSZTAŁCENIA
ZAWODOWEGO

WŚZECHNICA POLSKA
AKADEMIA NAUK STOSOWANYCH W WARSZAWIE

UNS
UCZELNIA NAUK SPOŁECZNYCH

Випуск 1 (4)

Volume 1 (4)

2023

Кропивницький
Kropyvnytskyi

Центральноукраїнський інститут розвитку людини Університету "Україна"
Wyższa Szkoła Kształcenia Zawodowego we Wrocławiu
Pomorska Szkoła Wyższa w Starogardzie Gdańskim
Національний Центр Судових Експертиз Міністерства Юстиції Республіки Молдова
Akademia Nauk Stosowanych im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach,
Wydział Prawa i Bezpieczeństwa
Інклюзивно-ресурсний центр №1" Кропивницької міської ради
Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя
Сухомлинського
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Спілка підприємців малих, середніх і приватизованих підприємств України
Wszechnica Polska Akademia Nauk Stosowanych w Warszawie
Uczelnia Nauk Społecznych w Łodzi,
Кіровоградський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України
Akademia Nauk Stosowanych
Collegium Balticum w Szczecinie
Кропивницький міський центр комплексної реабілітації та надання соціальних послуг
для осіб з інвалідністю Кропивницької міської ради
Знам'янська обласна бальнеологічна лікарня Кіровоградської обласної ради

Здоров'я та суспільство в умовах війни
Збірник наукових статей

Випуск 1 (4)

м. Кропивницький
2024 р.

УДК 614:355.1(477)(063)

Затверджено до друку Вченою радою Центральноукраїнського інституту розвитку людини
Відкритого університету розвитку людини «Україна»
Протокол №6 від 7 травня 2024 року

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Валентина ПУПИШЕВА, директор Центральноукраїнського інституту розвитку людини Університету «Україна» (Україна);

Олена КРАВЧЕНКО, кандидат філологічних наук, начальник відділу наукової та виховної роботи Центральноукраїнського інституту розвитку людини Університету «Україна» (Україна);

Ольга СУХАЧОВА, кандидат економічних наук, доцент, заступник директора Центральноукраїнського інституту розвитку людини Університету «Україна» (Україна);

Костянтин ЧУРПІЙ, кандидат медичних наук, доцент, завідувач кафедри фізичної терапії, ерготерапії Центральноукраїнського інституту розвитку людини Університету «Україна» (Україна);

Ірена МАЛІНОВСЬКА, доктор наук, професор, декан факультету соціальних наук Вищої школи професійної освіти у Вроцлаві (Польща);

Ольга КАТАРАГА, доктор юридичних наук, професор, директор Національного Центру судових експертиз Міністерства юстиції Республіки Молдова (Молдова);

Ірина ТКАЧЕНКО, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри права та соціально-економічних відносин Центральноукраїнського інституту розвитку людини Університету «Україна» (Україна);

Генрик ФЕДЕВИЧ, доктор наук, професор, ректор Вищої школи професійної освіти у Вроцлаві (Польща);

Дон Артуро КАТОЛО, доктор наук, професор Pontificia Facolta Teologica dell' Italia Meridionale - ISSR R Ende (Ренде) (Італія);

Ельжбета ЖИВУЦЬКА-КОЗЛОВСЬКА, доктор наук, професор Вищої школи професійної освіти у Вроцлаві (Польща);

Рената ВЛОДАРЧИК, доктор наук, професор Академії прикладних наук Collegium Balticum у Щецині (Польща);

Ольга ПУГАЧЕНКО, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування Центральноукраїнського національного технічного університету (Україна)

Здоров'я та суспільство в умовах війни. Випуск 1(4). Вип. 4. Кропивницький : Видво ЦІРОЛ, 2024. 641 с.

У збірнику вміщено наукові статті, у яких відображено результати наукових досліджень у галузях реабілітації, медицини, юриспруденції, економіки, управління, соціально-психологічних, педагогічних наук. Розрахований на науковців, аспірантів, викладачів, здобувачів вищої освіти, а також на всіх, хто цікавиться питаннями здоров'я та функціонування суспільства в сучасних умовах.

© Центральноукраїнський інститут розвитку людини Університету "Україна", 2024

© Wyższa Szkoła Kształcenia Zawodowego we Wrocławiu, Polska, 2024

© Pomorska Szkoła Wyższa w Starogardzie Gdańskim, Polska, 2024

© Національний Центр Судових Експертиз Міністерства Юстиції Республіки Молдова, 2024

© Akademia Nauk Stosowanych im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach, Wydział Prawa i Bezpieczeństwa, Polska, 2024

© Інклюзивно-ресурсний центр №1" Кропивницької міської ради, 2024

© Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського, 2024

© Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, 2024

© Спілка підприємців малих, середніх і приватизованих підприємств України

© Wszechnica Polska Akademia Nauk Stosowanych w Warszawie, Polska, 2024

© Uczelnia Nauk Społecznych w Łodzi, Polska, 2024

© Кіровоградський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, 2024

© Akademia Nauk Stosowanych Collegium Balticum

w Szczecinie, Polska, 2024

© Кропивницький міський центр комплексної реабілітації та надання соціальних послуг для осіб з інвалідністю Кропивницької міської ради, 2024

© Знам'янська обласна бальнеологічна лікарня Кіровоградської обласної ради, 2024

Інеса РУКОДІЙ	99
ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ У КОМПЛЕКСНОМУ ЛІКУВАННІ ТРАВМ КОЛІННОГО СУГЛОБА.....	
Віолета ЧАБАНОВА	
ІНВАЛІДНІСТЬ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	104
Віолета ЧАБАНОВА	
ЗАСТОСУВАННЯ ЛІКУВАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ПРОЦЕСІ РЕАБІЛІТАЦІЇ ХВОРИХ НА ЖОВЧОКАМ'ЯНУ ХВОРОБУ.....	110
Каріна ШВЕЦЬ	
ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ПРИ ПЛОСКОСТОПОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	116
Анна ШЕВЧЕНКО	
ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСІБ З ІНСУЛЬТОМ.....	125
Артур ФЮРЕР	
ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ, КРИТЕРІЇВ ТА ФАКТОРІВ ОЖИРІННЯ....	132
РОЗДІЛ 2.	
ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ І ВИКЛИКИ У КОНТЕКСТІ ВІЙНИ В УКРАЇНІ	
Bartosz WŁASZCZAK	
SAFETY EDUCATION (EDUKACJA DLA BEZPIECZEŃSTWA).....	139
Rossana BRONIECKA	
PTSD CZY SYNDROM WOJNY (?).....	147
Ірина КУЗЬМІНА, Ольга КУЗЬМІНА	
ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ПРОЦЕСОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	152
Антоніна КЕНДІУХОВА	
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ ЗДОБУВАЧІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	160
Наталія СЕДОВА	
ПРОФЕСІЙНА ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ.....	170
Олена СОМЕНКО, Дмитро СОМЕНКО	
ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ОБЧИСЛЮВАЛЬНИХ СЕРЕДОВИЩ ПРИ ВИВЧЕННІ АЛГЕБРИ І ПОЧАТКІВ МАТЕМАТИЧНОГО АНАЛІЗУ.....	177
Олександр ЧЕРНЕНКО	
МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД.....	186
Аліна БЕНЗЕЛЮК	
ВІЙНА ТА ЇЇ НАСЛІДКИ: ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ.....	198

УДК: : 37.018.43: :371.21:004

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ПРОЦЕСОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ірина КУЗЬМІНА,

доктор медичних наук, професор,
професор кафедри загальної та клінічної
патофізіології ім. Д.О. Альперна
Харківського національного медичного
університету;

Ольга КУЗЬМІНА,

кандидат медичних наук, доцент, доцент
кафедри акушерства та гінекології №1
Харківського національного медичного
університету

Висвітлюється проблема управління освітньою діяльністю в умовах воєнного стану в Україні. Описується комплекс вимог до управління освітнім закладом, узагальнюється та надається оцінка управлінській діяльності Уряду з організації функціонування освітньої системи в умовах воєнного стану.

***Ключові слова:** управління освітньої системою, умови воєнного стану країни, освітні потреби, професійна діяльність викладача.*

The problem of managing educational activities in conditions of martial law in Ukraine is highlighted. The complex requirements for managing an educational institution are described, and an assessment of the government's management activities in organizing the functioning of the education system during martial law is provided.

***Keywords:** education system management, country's martial law conditions, educational needs, teacher professional activity.*

Постановка проблеми. Організація ефективного функціонування освітньої системи в умовах воєнного стану в Україні – справа актуальна, оскільки ускладнюється непередбачуваними обставинами. У таких умовах на перше місце висувається завдання спасіння життя людей. Але українці – освічена нація і в будь-яких умовах, піклуються про збереження та удосконалення освітньою системою. Зміни, що відбуваються на державному та регіональному рівнях

управління потребують осмислення з метою коригування похибок у управлінській діяльності [1].

Освіта, як і всі сфери життя суспільства, зазнала сильних змін в умовах воєнного стану. Українська система освіти – одна з цінностей, яку ми маємо захищати, бо від неї залежить майбутнє нашої держави. За допомогою суспільства людина передає знання, вміння та цінності від одного покоління до іншого. В ширшому розумінні освіта включає будь-яку дію чи досвід, які мають вплив на спосіб мислення, характер чи фізичну спроможність людини. Вона має вплив на можливості і потенціали як окремих осіб, так і громад, щодо забезпечення розвитку, а також соціально-економічних успіхів. Освіта – це один із ключових факторів розвитку, а також розширення можливостей людей, що надає знання та інформацію, а також сприяє зміцненню почуття самоповаги і впевненості у собі, реалізації власного потенціалу [2].

Формулювання цілей викладеного матеріалу полягає в особливостях підходу суспільства до освітньої системи України закладів вищої освіти в умовах воєнного стану.

Посилання на сучасні дослідження та публікації.

В Україні достатньо повно розроблено засади освітнього процесу. Вимоги законодавчої бази у сфері освіти висвітлено у працях Г. В. Єльникової, Л. М. Калініної, О. І. Касьянкової, О. І. Мармази, Т. І. Сущенко. Особливості управління закладами освіти знайшли своє відображення у дослідженнях Н. М. Бібік, В. І. Маслова, Н. Г. Протасової, А. І. Прокопенко. Вчені зауважують, що сучасній освітній технологій постійно оновлюється, розширюється функціональний склад керівника, запроваджуються нові управлінські технології. Оскільки управління закладами вищої освіти здійснюється в умовах воєнного стану, необхідно виділити дослідження, які пов'язані з антикризовим та ситуаційним процесом. Проблеми антикризового управління знайшли своє відображення як вітчизняних так і зарубіжних вчених (І. Ансофф, Л. Г. Бляхман О. П. Кавтиш О. А. Карпенко, І. І. Коляденко, Т. М. Сорочан, І. А. Усік). Досліджуючи суть і завдання антикризового управління вчені дійшли висновку, що таке управління повинно мати свою специфіку і відрізнятися прийомами і методами [3].

Аналіз наукових джерел дає змогу виділити основні принципи управління в умовах воєнного стану:

- діагностика кризових явищ за рівнем їхньої небезпеки;
- оперативність реагування на небезпеку;
- своєчасність прийняття управлінських рішень, їхня законність;
- постійний контроль за виконанням управлінських заходів.

Це впливає на можливості швидко реагувати на зміни та приймати правильні управлінські рішення [4].

Виклад основного матеріалу дослідження.

Якість освітнього процесу – це один із основних показників, якими оцінюють суспільно-економічну значимість системи освіти. Визначення якості включає, разом із економічними аспектами, також соціальні, культурні, пізнавальні сфери освіти, які сприймаються як комплексна, інтегральна характеристика всієї освітньої діяльності, її показників та результатів.

Освіта в Україні, як і всі сфери життя суспільства, зазнала значних змін в умовах воєнного стану. Не всі заклади вищої освіти мають змогу повноцінно відновити освітній процес, оскільки перебувають у зоні активних бойових дій і зазнали ракетних при обстрілів значні пошкодження [5].

Незважаючи на введення в країні воєнного стану, ракетні обстріли території та ведення активних бойових дій в окремих її областях, провадження освітньої діяльності у закладах вищої освіти (ЗВО) не припиняються. Проте організація освітнього процесу в ЗВО України зазнала суттєвих змін, які не мають вплинути на якість підготовки фахівців. Адже зазначені заклади здійснюють підготовку фахівців для всіх галузей національної економіки та суспільства, які потрібні країні в умовах воєнного стану.

Частина учасників освітнього процесу внаслідок загрози життю, бойових дій та тимчасову окупацію окремих територій вимушено перемістилася в межах України або за кордон. Багато викладачів та здобувачів освіти все ще залишаються на тимчасово окупованих територіях та потребують особливої підтримки держави. Деякі заклади освіти були фізично зруйновані. Отже, виникають певні проблеми, що потребують негайного вирішення. Така ситуація змусила Кабінет Міністрів України, освітніх управлінців, громадянське суспільство шукати оперативні рішення, як організувати освітній процес студентам у місцях їх постійного проживання та місцях евакуації, коли завершувати навчальний рік.

Всупереч найскладнішому часу в Україні у вищих навчальних закладах освітній процес здійснюється у дистанційному або змішаному форматі, в залежності від того як дозволяє безпекова ситуація. Для української освітньої системи це випробовування стало ще й своєрідним стимулом, який відкрив нові можливості, ставши учасником сучасних змін в освіті [6].

Певна кількість здобувачів вищої освіти не мають можливості навчатися дистанційно, у зв'язку з їх службою в збройних силах України, перебуванням у підрозділах територіальної оборони.

Політичні та соціальні пріоритети суспільства вносять серйозні корективи у зміст, форми і методи навчальної та навчально-методичної роботи вищої школи. У своєму розвитку освітня система України обрала сучасну систему освіти. Даний вибір пояснювався не лише географічним розташуванням країни, а й, насамперед, тим, що країна обрала курс на демократизацію та побудову у своїх

межах суспільства європейського стандарту. Намагання відповідати найкращим освітнім зразкам країн-учасниць ЄС дозволило швидко вивести організацію навчального процесу вищих навчальних закладів (ВНЗ) України на інший, більш високий рівень [7].

Основною методичною установкою, яка конкретизує зміст навчального процесу, став акцент на самостійне вивчення студентами навчального матеріалу, збільшення часу їх самостійної роботи. Частина учасників освітнього процесу внаслідок загрози життю, бойових дій та тимчасову окупацію окремих територій вимушено перемістилася в межах України або за кордон, потребуючи державної й міжнародної підтримки для забезпечення можливості продовжувати навчання на всіх рівнях. Багато педагогів та здобувачів освіти все ще залишаються на тимчасово окупованих територіях та потребують особливої підтримки держави. Деякі заклади освіти – безжалісно зруйновані. Готовність ВНЗ до підтримки прийнятних умов навчання під час воєнного стану означає їх сукупну готовність до науково-дослідної роботи, економічної, управлінської діяльності, включаючи систему оцінки якості освітнього процесу.

Під час воєнного стану ВНЗ України виявилися найбільш готовими до труднощів, викликаних війною. Можливості ВНЗ були розширені шляхом наділення їх повною свободою у проведенні освітнього процесу. Студенти можуть навчатися у дистанційному та навіть змішаному форматі. Та чи інша форма навчання вибирається керівництвом виходячи із ситуації, яка складається навколо безпеки суб'єктів освітнього процесу. Навіть за умов воєнного часу освітній процес має забезпечувати:

- високий рівень здобуття особою професійних знань;
- розвиток особистості студента, який є патріотом України;
- формування в студента правильного уявлення про «картину світу»;
- духовно-моральний, культурний розвиток особистості студента на основі демократичних, європейських та загальнолюдських цінностей [8].

Особливий акцент необхідно зробити на отримання високого рівня професійних знань у напрямку дисциплін, що потребують більш ретельного вивчення. Активні бойові дії, що розпочалися на території України, показали, що країні необхідне відродження закритих та зміцнення вже існуючих науково-дослідних, випробувальних організацій та виробничих підприємств, що виконують розробку та виробництво озброєння, військової та спеціальної техніки, боєприпасів тощо.

Виклики, які постали перед освітнім процесом та продовженням наукової діяльності стосуються як викладачів, так і студентів. Інформаційні технології можуть використовуватись для підтримання освітнього процесу та наукової

діяльності. Кожен має змогу допомогти державі та наблизити перемогу на своєму «фронті», роблячи свою роботу якісно.

Задача викладача в тому, щоб добре викладати свій предмет та готувати хороших спеціалістів, індивідуалізовано підходити до перевірки знань, враховувати умови кожного студента.

Задача науковця та вченого аналізувати ситуацію, яка склалася з точки зору науки, пропонувати шляхи вирішення цієї ситуації, висвітлювати проблеми світу, активно приймати участь у наукових заходах. Деякі з цих викликів лише загострилися у зв'язку з війною, але існували раніше. Зокрема питання наукової діяльності потребує системного вирішення [9].

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти представило проект Національного плану дій зовнішнього забезпечення якості вищої освіти України на період 2022–2023 рр. Беручи до уваги всі негативні чинники, що виникли внаслідок збройної агресії, реальну загрозу життю і здоров'ю учасників освітнього процесу, Урядом нашої держави, Міністерством освіти і науки України та іншими державними органами вживається всіх можливих заходів для того, щоб і в цей нелегкий час громадяни України змогли реалізувати право на освіту, гарантоване вищим законом держави – Конституцією України.

Сьогодні, на превеликий жаль, не всі науково-педагогічні працівники вміють застосовувати інноваційні методи навчання, що відображається на якості підготовки здобувачів вищої освіти. Внаслідок цього необхідно проводити заняття, майстер-класи, з метою навчання науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів (ВНЗ), застосовувати інноваційні методи навчання під час дистанційного освітнього процесу.

Вагомою причиною втрат є криза дистанційного навчання через перебої в електропостачанні, відсутність стабільного доступу до мережі Інтернет,

відсутність опалення та невисокий рівень адаптації викладачів до дистанційного навчання [10].

Таким чином, незважаючи на певні проблемні питання щодо дистанційного навчання, воно робить освіту більш доступною, але ми не повинні обирати між доступністю і якістю. Вища освіта має бути доступною для всіх на основі здібностей кожного. Вона має зміцнювати у здобувачів вищої освіти навички та здібності, необхідні для їхнього життя і порозуміння з іншими людьми.

Функціонування закладів освіти значно ускладнилось через воєнний стан: знизилось фінансування, втрачена значна частина інфраструктури, унеможливилися очних контактів зі студентами тощо. Однак необхідно

адаптуються до умов викладання під час воєнного стану: удосконалювати інформаційну компетентність, вибудувати нові методики навчання.

Для активної участі у житті суспільства необхідно оволодіти методами пізнання: основними засобами навчання та усного мовлення, грамотності, постановці і вирішенню задач з отримання знань. [11].

Крім того, освіта дозволяє студентам здобути професійні навички та в соціальній та психологічній сферах, які дозволять їм приймати обґрунтовані рішення в різних життєвих ситуаціях, працювати у сфері соціальних і трудових відносин, брати участь у місцевих і глобальних ринках праці, застосовувати технічні інструменти для задоволення основних потреб, а також сприяють поліпшенню якості свого життя та життя інших людей.

Освіта має сприяти розвитку особистості і щоб люди могли діяти з більшою самостійністю, тверезим судженням, з критичним мисленням та особистою відповідальністю [12]/

Навчання має бути спрямоване на розвиток всіх аспектів людського потенціалу. До них належать духовні цінності, фізичні можливості, навички спілкування, здоровий спосіб життя, включаючи заняття спортом, правильний відпочинок, шанування власної культури, володіння етичними та моральними нормами, тощо.

В умовах воєнного стану чинники ґрунтуються на довірі та партнерстві між усіма учасниками освітнього процесу. Важливими при цьому є вивчення і обговорення проблемних питань щодо організації освітнього процесу [13].

Кадрова політика є важливим стратегічним напрямом, оскільки від створення оптимальних умов для педагогічної діяльності, підтримки викладача, мотивації і стимулювання його професійного зростання залежить якість освіти в цілому і кожного закладу освіти зокрема. Тому здатність управління закладами освіти в умовах воєнного стану потребує ретельного вивчення.

В умовах воєнного часу можуть змінюватись форми і методи освітньої системи, але стратегічні цілі залишаються без змін. Кінцевим результатом має стати створення сучасної ефективної системи вищої освіти, яка задовольняє потреби громадян, економіки та суспільства, має гідну репутацію та є конкурентоспроможною на внутрішньому та світовому ринку освітніх послуг. Дослідники стану системи вищої освіти у воєнний час зазначають, що вона зазнала серйозних втрат, які пов'язані з руйнуванням ворогом інфраструктури [15].

Висновки. Таким чином, воєнний стан суттєво впливає на рівень забезпечення стабільності та безперервності навчального процесу залежно від місця територіального перебування суб'єктів освітнього процесу вищої освіти. Він впливає на саму організацію освітнього процесу у вищих навчальних закладах. Управління закладами вищої освіти в умовах воєнного стану потребує від керівників компетентної орієнтації в надзвичайних ситуаціях, ефективної

кадрової та інформаційної політики, якісної організації освітнього процесу, сприятливих умов для дистанційної роботи, умінь налагоджувати партнерство з усіма соціальними партнерами [15].

Освітня система у цілому функціонує, але руйнівний вплив на вищу освіту російського вторгнення продовжується і паралельно формується новий досвід надання якісної освіти в умовах війни. У вивченні його та донесенні до широкої педагогічної спільноти полягають перспективи дослідження.

Перспективи подальших досліджень також полягають у пробах роботи з викладачами вищих освітніх закладів в умовах воєнного стану, адаптації здобувачів освіти до нових принципів навчання, їх професійне зростання в умовах воєнного стану.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Баженов, Є. Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» як центр експериментальної педагогіки. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність. 2022, Київ - Чернівці «Букрек», С. 8 - 12.
2. Николаев, Є., Рій, Г., Шемелинець, І. Вища освіта в Україні: зміни через війну: аналітичний звіт. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023. С. 13 - 21.
3. Поєдинок, О. Вища освіта в умовах воєнного стану, якість процесу, ефективність та конкурентоспроможність результату. Онлайн - освіта в умовах воєнного стану. 2022. С. 23-31. Режим доступу: <https://www.hsa.org.ua/>
4. Рогова, В. Б. (2022). Інноваційна експериментальна діяльність у системі Освіти України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність. Київ - Чернівці: «Букрек», С. 7 - 8.
5. Бобровський М.В. Заклади освіти в умовах воєнного стану. Х.: Вид. група «Основа», 2022. 173 с. URL: <https://sqe.gov.ua/diyalnist/rekomendacii-zakladam-osviti/zakladi-osvitiv-umovakh-voiennoogo-stan> (дата звернення: 10.06.).
6. Коломыцева, О. Н., Стативка, А. М., Дин Шуцзинь, Стативка, В. И. Детерминированность информационного общества и образовательной системы: возможности повышения академических результатов в условиях дистанционного обучения. *Science for Education Today*, 2021,11, № 2, С.102 - 121.
7. Карпенко О. А. Основи антикризового управління: навч.-метод. посіб. Київ: Вид-во НАДУ, 2006. 208 с.
8. Богославец Г.І. Сучасні підходи до планування діяльності загальноосвітнього навчального закладу. Черкаси: Черкаський інститут післядипломної педагогічної освіти, 2015. 36 с.

9. Черниш А.П. Управлінська діяльність керівника навчального закладу: навчальний посібник. К.: Вид-во «Університет» КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2020. 55 с. URL: www.pdfactory.com

10. Чепак В.В. Специфіка управління освітою в умовах реформування. URL: <http://www.soc.univ.kiev.ua/sites/default/files/library/eload/aktprob.11.42.pdf> (дата звернення 20.03.2020)

11. Мартинець Л.А. Управлінська діяльність керівника навчального закладу: навчальний посібник. Вінниця, 2018. 196 с.

12. Михайловська О.В. Публічне управління та сучасний менеджмент в інформаційному суспільстві: колективна монографія. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2019. 188 с.

13. Тесленко В.В. Формування творчої пізнавальної активності студентів вищих навчальних закладів. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2015. № 1(32). С. 5-11.

14. Смирнова М.Є. Практика управління загальноосвітнім навчальним закладом: від функціонування до розвитку. Х.: Вид. група «Основа», 2013. 192 с.

15. Медведенко Н.В., Медведенко С.В., Ковальова О.В. Правові та організаційні засади дисциплінарного провадження в органах Національної поліції України : монографія. Одеса : Видавець Букаєв, 2019. 223 с.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Здоров'я та суспільство в умовах війни
Збірник наукових статей

*Матеріали подано в авторській редакції.
За зміст матеріалів відповідальність несуть автори*

*Адреса редакції: м. Кропивницький, вул. Андрія Матвієнка, 1А
Відповідальний редактор О.В. Кравченко
E-mail: institutekirol@gmail.com*